

Адрына (склеп, пуня) – вялікая халодная будыніна для захоўвання сена [1, с. 11]. У нашых продкаў адрына стала асноўным месцам вясельнага абрада, які называўся “Камора”. Маладых пасля кароткай вячэры, а часам і не заходзячы ў хату, вялі ў халодную будыніну (адрыну, камору ці гумно):

Яны выехалі з двара, калі дзед залез ужо на печ, а Міхал пайшоў спаць у адрыну [6, с. 90];

Халодна, працягнуліся ад дома і пуні густыя чорныя сцені... [4, с. 78];

Злева, пад мурам, спуск у склеп і дзверы ў кухню [5, с. 308].

Заклучэнне. На сучасным этапе развіцця грамадства сціраюцца дыферэнцыявальныя рысы паміж народамі, адбываецца стандартызацыя. Дадзены артыкул – спроба паказаць захаванае У. Караткевічам у творах адлюстраванне нацыянальнай спадчыны продкаў беларусаў, іх культуры шляхам выяўлення культурна-маркіраванай лексікі, якая выступае свайго роду захавальнікам і носьбітам краіназнаўчай інфармацыі.

Лексемы, выкарастаныя У. Караткевічам у мове аповесцей, як самастойныя намінацыйныя адзінкі з ідыяматычнай семантыкай з’яўляюцца вельмі каштоўным аб’ектам для лінгвакультурнай інтэрпрэтацыі мовы. Іх семантыка не вычэрпваецца толькі ўласна намінацыйнай сферай, якая адпавядае класіфікацыйнай і намінацыйнай функцыям мовы, а ўключае яшчэ і так званую “фонавую семантыку”. Таму нацыянальна-культурную семантыку беларускай мовы, адлюстраваную ў мове аповесцей У. Караткевіча, можна лічыць прадуктам гісторыка-культурнага вопыту беларускага народа, які трэба апісваць і вывучаць не толькі ў сінхранічнай, але і ў дыяхранічнай перспектыве.

1. Баханькоў, А. Я. Тлумачальны слоўнік беларускай мовы / А. Я. Баханькоў, І. М. Гайдукевіч, П. П. Шуба. – Мінск : Народная асвета, 1979. – 334 с.

2. Дзядова, А. С. Побывавае лексіка ў мове беларускай народнай казкі як крыніца нацыянальна-культурнай інфармацыі / А. С. Дзядова, А. С. Булах // Ученые записки УО «ВГУ имени П. М. Машерова». – 2018. – Т. 26. – С. 171–176.

3. Дзядова, А. С. Мастацкі тэкст як крыніца лінгвакраіназнаўчай інфармацыі : манаграфія / А. С. Дзядова ; М-ва адукацыі Рэспублікі Беларусь, Установа адукацыі "Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П. М. Машэрава". – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2022. – 154. – URL: <https://rep.vsu.by/handle/123456789/32640> (дата звароту: 21.03.2023).

4. Караткевіч, У. С. Каласы пад сярпом тваім : Раман у 2-х кн.: Кн. 2 : Сякера пры дрэве / У. С. Караткевіч. – Мн. : Юнацтва, 1995. – 415 с.

5. Караткевіч, У. С. Ладдзя распачы ; Дзікае паляванне караля Стаха : аповесці / У. С. Караткевіч. – Мінск : Маст. літ., 2003. – 367 с.

6. Караткевіч, У. С. Збор твораў : у 25 т. Т. 10 : Чорны замак Альшанскі : раман / У. С. Караткевіч. – Мінск : Мастацкая літаратура, 2015. – 383 с.

НАЗВЫ БАЛОТ НА ТЭРЫТОРЫІ ВІЦЕБШЧЫНЫ: СЕМАНТЫЧНЫ АСПЕКТ

Драба І.А.,

студэнтка 3 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

Навуковы кіраўнік – Семянькова Г.К., канд. філал. навук, дацэнт

На тэрыторыі Рэспублікі Беларусь балоты займаюць сёмую частку ад усёй плошчы краіны. У Беларусі пад балотамі знаходзіцца каля 25000 кв. км плошчы, што складае больш за 14% ад тэрыторыі ўсёй краіны [3]. Як відаць з лічбаў, балоты – гэта важны аб’ект рэальнасці для насельніцтва: торф з балот выкарыстоўваюць як паліва, угнаенне, падсілку для свойскай жывёлы, дары балот – ягады і грыбы – ужываюць у ежу, асушаныя балоты становяцца землямі сельскагаспадарчага, ляснога, прамысловага выкарыстання, падчас войнаў балоты служаць месцам, дзе мясцовае насельніцтва хаваецца ад ворагаў і збірае сілы для барацьбы з ім. Вось чаму ў беларусаў спецыфічныя адносіны да балот, не заўсёды зразумелыя іншым.

У сувязі са сказаным не дзіўна, што сярод мікратапонімаў значная частка належыць назвам балот. Носьбітамі мікратапонімаў з’яўляюцца мясцовыя жыхары. На жаль, з часам назвы забываюцца і страчваюцца, бо сыходзяць людзі, што імі карысталіся. У сувязі з гэтым

актуальнасць нашага даследавання з’яўляецца відавочнай. Мэта артыкула – выяўленне і апісанне семантыкі назваў балот, што існуюць на тэрыторыі Віцебскай вобласці.

Матэрыял і метады. Даследаванне праводзілася на аснове матэрыялу, сабранага ў вёсках Сар’я (Верхнядзвінскі раён), Падбярэззе (Віцебскі раён), Весялова (Шаркоўшчынскі раён), аграгарадку Камень (Лепельскі раён). Асноўнымі метадамі даследавання з’яўляюцца апісальны і метада сістэмнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. Як адзначаюць анамасты, мікратапонімы ўзнікаюць і замацоўваюцца ў сувязі з рознымі фактарамі геаграфічнага, гістарычнага і сацыяльнага характару. Узяўшы за аснову класіфікацыю, прапанаваную Я.М. Адамовічам [1], мы вылучылі наступныя семантычныя групы назваў балот, якія сустракаюцца на тэрыторыі Віцебскай вобласці: 1) мікратапонімы, што супастаўляюцца з імёнамі, прозвішчамі ці іншымі наменнямі людзей; 2) адзінкі, матываваныя прыродна-геаграфічнымі асаблівасцямі аб’екта; 3) найменні, утвораныя ад назваў жывёл і птушак; 4) мікратапонімы, узнікненне якіх абумоўлена расліннасцю краю.

Фактычны матэрыял дазволіў вылучыць групы, не названыя Я.М. Адамовічам: мікратапонімы, што характарызуюць знешнія асаблівасці прадмета; назвы, звязаныя з падзеямі, якія адбываліся месцы балота.

Як вядома, у мікратапаніміі існуе шмат назваў, звязаных з чалавекам – заснавальнікам ці ўладаром мясцовасці або тым, хто меў пэўнае дачыненне да яе. У нашым матэрыяле да такіх адзінак мы аднеслі наступныя: *Аніськава балота* (аграгарадок Камень Лепельскі раён), *Юрачкава балота* (там жа).

Да назваў, звязаных з прыродна-геаграфічнымі асаблівасцямі аб’екта, мы аднеслі наступныя: *Кіслаўка* – балота з кіслай глебай (аграгарадок Камень Лепельскі раён), *Лужкі* – балота выкарыстоўваецца як сенажаць (там жа).

Зафіксаваны наступныя мікратапонімы, утвораныя ад назваў фаўны: *Змяінае балота* – участак лесу, размешчаны сярод палёў на поўнач ад вёскі Сар’я (Верхнядзвінскі раён), у ім водзіцца шмат змей; балота мохавае, без вады, не замярзае; *Жураўлёва балота* – поле, на якім часта можна сустрэць жураўлёў (аграгарадок Камень Лепельскі раён).

Да найменняў, абумоўленых адметнасцю расліннасці, мы аднеслі мікратапанім *Беразеліца* – балота побач з вёскай Весялова (Шаркоўшчынскі раён), у якім расце многа бяроз.

Знешнія асаблівасці аб’екта пакладзены ў аснову наступных назваў балот: *Чорнае балота* – балота з вадой чорнага колеру (аграгарадок Камень Лепельскі раён), *Рэжавае* – балота з вадой карычневага колеру (там жа), *Красны мох* – балота з чырвонай вадой (там жа).

Існуюць назвы, звязаныя з пэўнымі падзеямі, якія адбываліся на месцы балота (як правіла, такія найменні маюць адмоўную канатацыю): *Гарэлае балота* – балота, якое калісьці гарэла (аграгарадок Камень Лепельскі раён), *Жалобіна (Чортава месца)* – нізкае топкае месца (грузкае балота) у лесе каля вёскі Падбярэззе (Віцебскі раён).

Па словах мясцовых жыхароў, раней на месцы *Жалобіна* было балота, у цэнтры якога размяшчалася возера. Невядомая сіла не падпускала нікога да возера. Бясстрашныя хлопцы не аднойчы спрабавалі дабрацца да яго, але, як толькі падыходзілі да балота, ім становілася дрэнна, некаторыя трацілі прытомнасць або засыналі вечным сном. Пасля вайны (50-я гады XX стагоддзя) у балота зваліўся самалёт (побач знаходзіўся ваенны аэрадром Журжава), аднак падысці да яго так ніхто і не змог ні па зямлі, ні з паветра. З часам самалёт праглынула багна. Зараз возера зарасло, амаль высахла, але непраходная багна засталася. Мясцовыя жыхары стараюцца не наведвацца туды, бо “лесавік заблытае – і прападзеш”, выйсця не знойдзеш, хоць недалёка чуваць гул машын з дарогі і жывёлагадоўчага комплексу у вёсцы. Шмат людзей знікла ў тым месцы, калі хадзілі ў лес і не маглі абмінуць тое месца. Рэдка які мясцовы жыхар мог хваліцца, што бачыў цудоўнае возера ляское. А яшчэ гаварылі, што зазірнуўшы ў ваду возера, чалавек можа ўбачыць свой лёс.

Заклучэнне. Такім чынам, даследаваўшы назвы балот на тэрыторыі Віцебскай вобласці, мы прыйшлі да высновы, што такія мікратапонімы характарызуюцца разнастайнасцю ў семантычным плане: сярод іх фіксуюцца найменні з прыналежнымі прыметнікамі, утворанымі ад уласных імён; назвы, звязаныя з характарыстыкай глебы і асаблівасцю выкарыстання тэрыторыі; адзінкі, што апісваюць адметнасць флоры і фаўны балот; найменні, якія ўтрымліваюць характарыстыку колеру вады. Ранейшыя нашы назіранні сведчаць наступнае: прыметнік *чортаў* шырока выкарыстоўваецца ў мікратапаніміі Віцебшчыны не толькі ў назвах балот, але і іншых аб'ектаў – дарог, мастоў.

1. Адамовіч, Я. М. Мікратапанімічныя назвы / Я. М. Адамовіч. – Мінск: Вышэйшая школа, 1971. – 112 с.
2. Беларуская антрапанімія: вучэбны дапаможнік / Г. М. Мезенка (наук. рэд.) [і інш.]. – Віцебск : УА “ВДУ імя П. М. Машэрава”, 2009. – 254 с. – Рэжым звароту : https://rep.vsu.by/bitstream/123456789/2378/5/Беларуская_антрапанімія.pdf. – Дата звароту : 16.03.2023.
3. Болота Беларусі – лёгкія Еўропы [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://welcome-belarus.ru/bolota-belarusi-legkie-evropy.html/> – Дата звароту : 17.03.2023.
4. Ономастыка Беларусі. Топонімія: учебник / А. М. Мезенко [и др.]; под ред. А. М. Мезенко. – Минск: РИВШ, 2018. – 320 с.
5. Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны : у 2 ч. / Л. І. Злобін (рэд.) [і інш.]. – Віцебск : УА “ВДУ імя П.М. Машэрава”, 2012. – Ч. 1. – 304 с. – Рэжым звароту : <https://rep.vsu.by/bitstream/123456789/14704/1/ГотовоеЧ.1.pdf>. – Дата звароту : 10.03.2023.
6. Рэгіянальны слоўнік Віцебшчыны : у 2 ч. / склад. : Г.К. Семянкова, Т.А. Грачыха, А.С. Дзядова [і інш.] ; пад рэд. А. С. Дзядовой. – Віцебск : ВДУ імя П. М. Машэрава, 2014. – Ч. 2. – 358 с. – Рэжым звароту : <https://rep.vsu.by/handle/123456789/14042>. – Дата звароту : 10.03.2023.
7. Шклярый, В. А. Мікратапанімія Усходняга Палесся ў кантэксце развіцця рэгіянальнай лексічнай сістэмы / В. А. Шклярый; навук. рэд. І. Л. Капылюў. – 2-е выд. – Мінск: Беларуская навука, 2019. – 196 с.

МУЗЫКАЛЬНАЯ ТЕМА ГРУППЫ THE BEATLES В РОМАНЕ ХАРУКИ МУРАКАМИ «НОРВЕЖСКИЙ ЛЕС»

Драздович Е.И.,

студентка 1 курса ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь
Научный руководитель – Шаколо А.В., канд. филол. наук

Роман современного японского писателя Харуки Мураками «Норвежский лес» отличается разнообразием отсылок к популярной культуре молодежи 1960-х годов. Это отсылки прежде всего к музыке, поскольку оригинальное название романа Х. Мураками (яп. *Норувэй но мори*) восходит к британской песне «Norwegian Wood», напоминая о популярности группы The Beatles. Изучение того, как поп-музыка преодолевает языковые и культурные барьеры, является весьма актуальным, особенно с учетом того, что музыка отражается в мышлении персонажей романа. Целью нашей статьи является раскрытие роли музыкальных композиций группы The Beatles в художественной структуре романа «Норвежский лес» Х. Мураками.

Материал и методы. Материалом для исследования послужил роман «Норвежский лес» Харуки Мураками. К основным методам исследования относятся сравнительно-сопоставительный, описательный, аналитический.

Результаты и их обсуждение. В романе упоминается огромное количество песен The Beatles, однако данное исследование сосредоточено на «Norwegian wood», поскольку частота упоминаний данной музыкальной композиции превосходит любые другие упомянутые песни, следовательно, имеет наибольшее значение. Время действия романа происходило в 1969 году, когда альбом The Beatles «Rubber Soul» выходил уже четыре года и, как и все пластинки данной группы, был всемирно популярен и хорошо известен среди молодежи. Однако, в отличие от других записей «ливерпульской четверки», эта музыка способствовала появлению нового жанра – фолк-рока, который пересмотрел привычки прослушивания определенных групп (тексты приходилось слушать по-новому). Песня «Norwegian Wood» является самой короткой в альбоме, но при этом самой важной.